

3. Společenský kapitál

OECD ve svých pracích vychází z následující definice sociálního kapitálu: Jde o sítě, sdílené normy, hodnoty a porozumění, které jsou podpůrnou silou kooperací uvnitř a mezi socio-ekonomickými skupinami. Sociální kapitál je částečně veřejným a částečně soukromým statkem. Sociální kapitál může být vedlejší produkt různých sociálních aktivit, které nemusejí být prvoplánově směřovány k posílení sociálního kapitálu. Tak jako je tomu u lidského kapitálu, sociální kapitál má „pozitivní externality“, které představuje např. přístup k informacím.

Společenský kapitál lze monitorovat pomocí tří skupin indikátorů. Patří k nim skupiny ukazatelů: /i/ kvality veřejných institucí; /ii/ nabídky a využívání sítí informačních a komunikačních technologií a /iii/ politická angažovanost občanů a aktivit nevládních organizací a občanských společností.

3.1. Kvalita institucí

Institucionální kvalitu lze považovat za klíčovou rámcovou podmínku konkurenceschopnosti a efektivnostních procesů. Institucionální faktory se ve stále větším měřítku stávají důležitou součástí analýz, které mohou pomoci vysvětlit příčiny dlouhodoběji trvajících rozdílů ekonomické výkonnosti mezi zeměmi. Hodnocení kvality institucí se zpravidla vztahuje na kvalitu správy a na podmínky podnikání. Pro mezinárodní srovnání jsou k dispozici soubory o kvalitě veřejné správy (projekt Světové banky – Governments Matters) a o kvalitě veřejných financí (expertní šetření Světového ekonomického fóra).

Při hodnocení složek kvality veřejné správy je pozornost věnována otázkám výkonnosti státních politik, regulační kvalitě, právnímu řádu a korupci.

Tab. č. 19 Kvalita veřejné správy a její složky v roce 2006

	Výkonnost vlády	Regulační kvalita	Právní řád	Korupce
EU 27	1,18	1,20	1,08	1,10
EU 15	1,49	1,39	1,48	1,62
ČR	1,01	0,95	0,76	0,36

Pozn.: Výsledky v intervalu +2,5 (nejlepší) až -2,5 (nejhorší).

Pramen: World Bank – Databáze Governments Matters

Slabou stránkou kvality správy je dlouhodobý problém korupce, v níž ČR zaujímá vůči EU 27 výrazně podprůměrnou pozici. K slabým místům ČR patří i kvalita právního řádu. Lepší výsledky vykazuje ČR u výkonnosti vlády a i v ukazateli kvality regulace, kde se prosazuje i tendence na zlepšení.

Alternativní pojetí hodnocení kvality veřejné správy se soustřeďuje na vybrané aspekty fungování veřejných institucí. Podrobněji jsou sledovány charakteristiky ochrany a vynutitelnosti vlastnických práv, jež odráží jejich význam pro tvorbu bohatství jako záruky získání výnosu investic. Pozornost je též věnována otázkám vlivu vlády na růst efektivnosti ekonomického růstu.

Tab. č. 20 Kvalita veřejných institucí v roce 2006

	Duševní vlastnictví	Nezávislost soudů	Vládní regulace	Efektivnost legislativy	Protektce
EU 27	4,8	4,8	3,2	4,0	3,6
EU 15	5,6	5,5	3,3	4,5	4,2
ČR	3,9	3,8	2,3	3,3	3,0

Pozn.: 7 – nejlepší výsledek; 1 – nejhorší výsledek.

Pramen: World Economic Forum – Global Competitiveness Report 2006-2007.

ČR zaujímá v hodnocení kvality veřejných institucí v rámci porovnání EU 27 podle výše nelichotivé pozice v třetí desítce zemí. Zaostávání je obzvláště vysoké u regulační zátěže a ve struktuře veřejných výdajů, kde je velký podíl mandatorních výdajů, které brzdí dynamiku prorůstových složek jako je vzdělání, výzkum a inovace.

3.2. Nabídka a využívání ICT

Další skupinu indikátorů společenského kapitálu tvoří ukazatele informačních společností, resp. informačních sítí. K nim patří zejména dostupnost ICT a využití počítačů a internetu v e-businessu a v komunikaci s veřejností. Pozice ČR v rámci mezinárodního porovnání dostupnosti širokopásmového internetu k počtu obyvatel není příliš příznivá, neboť je jen o málo vyšší než poloviční v porovnání s průměrem zemí EU 27. V případě podílu podniků s připojením k internetu je situace příznivější, a to vyšší, než je průměr EU 27.

Tab. č. 21 Dostupnost internetu v podnicích (bez finančního sektoru, s 10 a více zaměstnanci, v %)

	2004	2005	2006	2007	2008
EU 27	88	91	92	93	93
EU 15	91	92	94	95	95
ČR	90	92	95	95	95

Pramen: Eurostat

K hlavním oblastem využití počítačů a internetu patří elektronické podnikání. Rozvoj využití informačních a komunikačních technologií je moderní efektivní metodou pro průnik na nové trhy a pro podporu vstupu nových výrobků na trh. Předpokladem rozvoje je vhodné legislativní prostředí, které vytváří právní rámce a ochranu obchodujících subjektů. V ČR se zatím tato technika využívá relativně omezeně, a to v rozsahu zhruba polovičním (8 % z úhrnu objednávek) oproti průměru zemí EU 27 (15 %).

Zatímco dostupnost e-governmentu v ČR (55 %) vůči průměru zemí EU 27 (59 %) mírně zaostává, v jeho využívání dosahuje ČR nadprůměrných výsledků. V roce 2008 komunikovala s veřejnou správou elektronickou cestou až 73 % vybraných podniků, zatímco v EU 27 to bylo o 5 p. b. méně.

Tab. č. 22 Podniky komunikující s veřejnou správou elektronicky (bez finančního sektoru, s 10 a více zaměstnanci, v % celku)

	2004	2005	2006	2007	2008
EU 27	51	57	63	65	68
EU 15	50	56	64	66	70
ČR	75	79	76	73	73

Pramen: Eurostat

Třetí skupinu indikátorů společenského kapitálu tvoří ukazatele monitorující angažovanost občanů v politických procesech a nevládních organizací. Jde o indikace účasti občanů ve volbách, počty neziskových institucí a občanských společností. Systematické monitorování těchto činností dosud nezačalo.